

LA MORT DEL DELFÍ

(CUENTO DE A. DAUDET)

Lo Delfinet está malalt, lo Delfinet se mor. En totas las Esglesias del realme, hi ha exposat de nit y dia, lo Santíssim Sagrament y cremant ciris y blandons pera la salut del regi malalt. Los carrers de la antiga possessió, restan tristos y muts, las campanas no sonan, los carruatjes passen lentament y en los voltants del Palau las vehinas batxilleras, llambregan per las reixas, cap á dins dels patis ahont los guardias suissos enrahonan ab ayre imposit.

Tot lo Castell está conmogut; nobles y majordoms pujan y baixan á carrera feta los grahons de marbre. Las galerías vessan patjes y cortesans vestits de seda, que van de rodona en rodona escorcollant ab veu baixa las darreras novias. En los amplex passadissos, las damas d'honor, desconsoladas, se fan grans acataments, aixugantse 'ls ulls ab bonichs mocadors brodats.

En l' Hivernader s' hi celebran moltras consultas dels metjes de més nom. A través dels vidres se 'ls veu com agegantan sas amplex mánegas negras, com decantan doctorak-

ment sas grandíssimas perrucas. Per davant de la porta, esperant las decissions de la facultat, s' hi passejan lo preceptor y 'l caballerís del Definet. Los frega-plats passen per son costat sense saludarlos. Lo caballerís renega com un moro, lo mestre recita versos d' Horaci. Y de sobte, pe'l costat de las caballerissas s' ou un renill llarch y gemegant; l' alassá del Delfinet, l' alassá oblidat dels palafreners, que crida tristament davant de sa menjadora buyda. ¿Y 'l Rey? ¿Qué fa sa Magestat lo Rey? lo Rey, sol y vern, s' ha tancat en sa cambra, al cap d' amunt del castell. ¡A las Magestats no 'ls plau que las vejan plorar! En quant á la Regina, ja es tot un' altra cosa: asseguda á l' espona del Delfinet, ab la hermosa cara amarada en plor, sanglota y crida davant de tothom, lo mateix que faria una drapayre.

En son llitet de puntas, més blanch que 'ls coixins en que está ajegut; lo Delfinet reposa ab los ulls closos. Sembla que dormi, més no, lo Delfinet no dorm. Se gira á sa mare y al véurela plorar li diu: «Senyora Regina, ¿per qué ploréu? ¿També creyéu com tothom que 'm moriré? La Regina vol respondre, los sanglots li ofegan la paraula.

«No ploréu, donchs, Senyora Regina; vos oblidéu de que soch lo Delfí, y 'ls Delfins no moren d' aquest modo «La Regina plora més fort, y 'l Delfinet comensa á tenir pór. «Ola, diu, no vull que la mort me prenga, jo sabré privarla de que vinga aquí.. que vingan ara mateix quaranta dels més forsuts *lansquenets* pera montar la guardia tot voltant de nostre llit... Que cent canons del calibre més gros, vetllin de nit y dia, ab la metxa encesa, al peu de nostras finestras. Y pobre de la mort si te 'l gosament d' atansarse á nosaltres!...»

Pera complaure al regí malalt, la Regina fa una senya. Al bell punt se sent lo retró de grans canons arrossegats pe'l pati, y quaranta dels *lansquenets* més sapats, ab la artesana al puny, venen á enronadar la cambra. Son vedrans de bigotis blanchs. Al veure 'ls lo Delfinet comensa á picar de mans. Coneix á un y 'l crida: «Lorrain! Lorrain!» «Lo vedrà avansa un pas vers al llitet.» T' estimo molt, mon vell Lorrain.... Mostram una mica del teu gran sabre... si la mort se m' en vol portar, oy que caldrá matarla?...

—Lorrain respon: «Si, Monsenyor...» y duas grossas llágrimas rossolan per sas galtas colradas.

Llavors lo capellá s' acosta al Delfinet y li parla ab veu baixa, mostrantli un Sant-crist. Lo Delfinet l' ascolta sorprés y tot d' una l' interromp:

—«No entench ben be lo que 'm dihéu, senyor Abat; més en fi ¿no podria morir-se en lloch meu, mon amich Deppo, pagantli forsa diners? Lo capellá segueix parlantli á cau d' orella, y 'l Delfinet cada volta está més assombrat.

Quan lo capellá ha acabat, lo Delfinet segueix fent un gran sospir:

—«Tot lo que m' acabéu de dir, es molt trist, senyor Abat; més me consola una cosa. En lo paradís de las estrellas, encara seré Delfí. Sé que Deu es mon cosí y 'm tractarà segons ma gerarquía.»—Després atorgeix girantse á sa mare:—«Que 'm portin mos vestits més hermosos, mon gipó de blanch armíni y 'ls escarpins de vellut. Vull endiumenjar-me com á Rey pera 'ls àngels y entrar en lo Paradís vestit de Delfí.»

Per tersa volta lo capellá s' inclina vers lo Delfinet y li parla baix, baixet... Al bell mij del discurs, lo nin real l' interromp ab rabia y crida: «Donchs llavors es res lo ser Delfí!» Y sense volguer sentir res més lo Delfinet se gira de cara al mur y plora amargament.

CARNESTOLTAS

Hi han costums que 's perden, més d' altres subsisteixen ab més ó menos color de lo que foren malgrat la corrent de civilització qu' avuy vol imposarse. Gayre be totes las primeras fundadas en tradicions bonas y morals han sigut aborridas y maltractadas per alguns d' avuy que 's dihuen aixerits, considerantlas com á ideas rancias y mansas que 'ls nostres avis admetían per sa falta d' ilustració sens contar aquets civilisats que n' aceptan d' altres pot ser més vellas encara y de fondo pitjor á admetre: *Carnestoltas*; veusen aquí una.

Si hem de creure al autor italiá Politi (y es per mi 'l que més hi toca) la paraula *Carnivale* no es altre que composta de las dos *carni vale* (adeu á las carns, per seguir després d' ell lo dejuni) que ve á expressar lo mateix que lo nostra *Carnestoltas*. Més si passant per damunt aquets mots relativament joves aném á fer historia, trobarém que 'l Carnestoltas ó 'l disfressarse es tan vell gayre bé com l' home, havent sols cambiat de nom. Vol buscarse l' origen en certas festas religiosas que 'ls egipcis celebravan y que trasladaren als grechs y romans. Entre ellas y segons dihueu las historias, tenían principal ressonancia las *festas del Bou* que duravan

set días, si be 'ls preliminars d' ellas se 'n preñían lo doble, donchs los sacerdots egipcis després d'haver fet buscar ab so llicitut lo bou més hermós del país, lo cuidavan en lloch apropiat per espay d'un temps determinat. mentres se postravan devant d' ell día y nit y l' adornavan y omplían son cos de pinturas que prevenían l' acte sagrat. Se treya per fí en professó 'l bou y aquí comensava podríam dirne 'l Carnestoltas, donchs per espay dels set días que durava, grans y xichs s' enmascaravan, cambiavan de trajos que procuravan fossen lo més extravagants possible, cantavan, baladrejavan y tot eran ápatos y alegrías anant creixent fins al seté día en que tota la multitut acompanyava 'l bou á las voréras del Nil ahont los sacerdots lo precipitavan, acabant desde aquell moment las festas y tornant cada hu á sos quefers ordinaris.

A poca diferencia, venían esser las mateixas festas que celebraren grechs y romans ab lo nom de Bacanals y Saturnals. y no 's crega que 's parla d' ahir, donchs las primeras comensaren 1382 ans de J. C. Se diferenciavan al comens en sa duració, puig sols era de tres días, y en que á més del Bou engalanat hi figurava Baco montat dalt d' un ruch. A mida qu' aquestas festas anaren perdent lo carácter relligiós, vingué en ellas lo desenfré y l' embrutiment á tal grau, que 'ls grechs degueren ben bé sa decadencia á aquest estat bestial que aprofitaren altres pera fer sa ruína.

Res com lo vici y malas costums per ser apresas y adoptadas tot seguit, y es tant lo que l' home s' hi entrega tan fàcilment, que ni ab l' exemple hi apren res; los desordres motivats per las horrorosas bacanals gregas, produhiren lo fruyt desgraciat entre ells de la decadencia. Los romans tampoch sapigueren detíndrelas ans be continuaren en Italia de manera tal, que fou precis un decret pera suprimirlas. Difícil era no obstant tallar d' arrel llaga tan estesa, y aixís se 'n organisaren altres donántlos hi 'l nom de Saturnals, dedicadas á Saturno, del 15 al 21 Desembre. En ellas com entre 'ls egipcis y grechs no hi faltavan los bous y 's veyá entre son corteig al *Arlequí* tal com avuy lo coneixem. L' alegría, animació, moviment y llicencia en aquestos set días, eran en Roma desusadas, arribant á ayal extrém la bojería de sos habitants que tot era permés sens que ningú pogués queixarse ni pendren venjansa, donchs s' havia arribat al punt d' esser trets de

sa casa los amos per sos esclaus fentne mofa y obligantlos encara á servirlos. Tot eran cants, balls y soroll y semblava al dir dels autors d' aquell temps que ab alló devía finir lo mon.

Altres festas succehiren á aquestas, entre ellas unas ditas *Lupercals*. Prou los amichs del cristianisme principalment San Agusti y 'l Papa Inocenci III cridan contra aytals excessos; pero ja havém dit qu' era prou difícil desarrelar aquellás costums funestas en quinas prenian part los mateixos sacerdots.

Ab tot y que 'l cristianisme anava desenrotllant sos principis severs y austers respecte aquest punt, tot fou inútil, donchs en la edat mitja tornan á renaixer las Bacanals ab tan entussiasme com avans. No hi hagué més remey que transigir ab ellas que per altre part si tenian lloch, ara 's feyan no precisament ab aquell carácter relligiós, sino més com á rutina irónica d' aytals tradicions egipci-gregas. No obstant, aixó no impedía que 's vegessen irreverenciats los temples de Deu ab balls, jochs y farsas tontas en las festas de *Nadal*, *Ignocents*, del *Burro*, dels *Bojos* y del *Nor Bisbe* que s' hi celebravan. Aquesta última tenía lloch lo dia Sant Nicolau patró dels noys; y consistía en investirne un de totes las insignias episcopals, seguintlo d' altres vestits de diacas canonges etc., formant una professó que resseguía tot lo poble cantant y demanant. No fa molt temps que aquesta costum era encara ben coneguda en certs indrets de Catalunya y avuy si be no fent us dels disfressos hi ha població que continúa guardantla. En la festa dels Bojos s' elegía un héroe (com avuy se fa, sols que es de cartró) y prenía llavors lo nom de *Papa dels Bojos* á qui passejavan set dias per la ciutat montat dalt d' un ruch acompanyantlo disfressas estrambóticas beben y cantant fins á la iglesia ahont seguía l' escándol y 'l bullici més reprohables. Aquest personatge anava vestit ab casulla y li voltava 'l cap una corona de rahims com recordant á Baco.

Pero res més curiós y repugnant á l' hora que las *festas del Ase* d' aquella mateixa época. Com son nom indica aquest era lo protagonista d' aquella farsa tant indigna. Se l' escullia ben dócil, li posavan ornaments pontificals, y portat al bell mitj del chor de l' iglesia comensava la celebració, que generalment la feya un noy revestit de Bisbe; mentres se cantava ab veus contratetas en tó de burla y 's tiravan mú-

tuament aygua al cap. Per arredonir l'acte, se cremava en los insensers cuyro, obligant ademés al ruch á menjar y beure á tot hora. Després, los que concorrián á aquestas ceremonias, solían sortir á la nit ab teyas encesas, disfressats ab pells, escandalitsant á tothom qui topavan. Aquets prenían lo nom honrós de *bojos*.

Molt podríam esténdrers encara sobre 'l Carnestoltas de la Edat Mitja porque 'ls historiadors nos han deixat noticias detalladas d' ell, pero com ab ménos ó més moderació sempre ha estat per l' estil, basta dir que si bé no fou aquest ja may autorisat per l' iglesia, costum que pareixía naixer ab l' home no pogué destruírla y sols la tolerava. Aixís veyém en lo sigle xv y en la mateixa Roma la costum entre 'ls cardenals de disfressarse y passejarse pels carrers ab carrossas y ab numerós acompanyament bullanguer, si bé 'l Concili de Soissons en 1456 prohibí ferho en los temples.

Més tart, en 1565, se tractá d' impedir la disfressa als sacerdots en lo Concili de Toledo, ja que, encar que no del tot, comensava l' Iglesia á unificarse á aquellas ridiculesas imprópias d' homes que pensavan tenir lo seny en son lloch. Lo frè donchs, vingué apretant més y més fins á reprobar obertament aquellas festas del tot paganas.

Fins á una época relativament poch llunyana ó sia fins al sigle xvi hem vist aquestas festas vinculadas més ó ménos ab la religió, mes d' aquesta hora en avant, la *fiesta dels bojos* deixá la Fransa y sols se concretá en Roma y Venecia á fer de las sevas si be ja ab distint caràcter y ab lo nom actual de Carnestoltas. quin ab aquesta metamórfosis reaparegué en dita nació fent gran furor pero restringit per la mateixa morigeració del poble, que ara 's divertía ab bromas de bona lley no obstant lo vol que hi prengué la máscara. Vingué la revolució y desde llavors s' acabá allí 'l Carnestoltas no tornant á reapareixer fins passats aquells trastorns, per ordre del mateix Napoleon. Mes fora 'l primer any decaygué tant després, que bé pot dirse quedá concretat als salons aristocràtics y balls particulars.

No fou pas aixís á Italia, donchs Venecia y fins fa poch Roma y Milan, guardaren al Carnestoltas un lloch tan important que segurament quedarà en la historia, especialment per haverlo cambiat en púdich y alegrívol, franch y sense des-

máns que poguéssen avergonyir com abans. Venecia havia sigut la primera, y son renóm per las máscaras corregué tot lo mon. Sos canals surcats per mil *gondolas* il·luminadas en las nits que hi tenían lloch aquestas festas, las feya més originals y grans. No 's contentavan sols en disfressarse, sino que 'ls festeigs eran pròpiament tals, establintse jochs acrobátichs y de mans per las plassas, montantse teatros ahont s' hi executavan óperas y representavan comedias. En certs llocs s' hi jugavan diners, y era precís pera ferho portar máscara; més aixó 's reservava á l' alta societat.

Milan destinava deu días pera 'l Carnestoltas, y 'ls aprofitava de tal modo, que la expansió de sos habitants semblava que may devia estingirse, donchs se divertían ab entussiasme. Allí com á Barcelona, lo que més notable tancavan aquestas festas, eran los faustuosos balls y la rua á *corso*, ahont las máscaras cuidavan enfarinarse mútuament tirantse uns menuts confits de guix que 'ls deyan *cariandoli*.

Roma abans de la mort de Pio IX oferia també l' espectacle d' un poble que sap ó creu divertir-se, y tanta fama havia lograt, que 'ls extrangers de totes nacions s' hi donavan cita pera presenciar aquell bullici, aquella verdadera bojería en disfressarse vells y joves; y, cosa estranya, la campana del *Monte-Citorio* que no deixa sentir sa veu mes que á la mort del Papa, era la encarregada de anunciar cada any lo comens del Carnestoltas. Com si alló fos la senyal d' obrir las portas dels establiments d' alienats, sortían y desembocavan en direcció á las plassas, distressas y més distressas y carruatjes de tota mena ab grans moviments d' alegría invadint ben prompte 'ls carrers y crehuantse batallas de confits y flors entre 'ls de baix y 'ls espectadors que omplian totes las oberturas de las casas. A mida que 'l Carnestoltas avansava, era més l' agitació y més la gent que 's llemsava al divertiment, fins al dimars en que 'ls teatros s' obrian á las duas y las máscaras *echaban el resto* com diuen los castellans. Al ferse fosh la gentada que 's congregava á última hora fent la volta desde l palau de Venecia á la plassa del Popolo, encenia uns ciris especials de distintas formas que 'n deyan *mocoletto*, procurant cada individu conservar-lo sempre encés y apagar lo dels altres. Tal bellugadissa acompanyada d' aquell gran nombre de llums que 's movían sens parar, produhía un

espectacle verdaderament fantàstich vist de certa altura. Mes venia l' hora del acabament, la campana del *Monte-Citorio* deixava sentir sa veu recordant l' entrada á la Cuaresma, y llavors instantáneament aquells milers de llums, que com focs follets se removían per terra, s' apagavan, los cotxes se retiravan y las máscaras moments abans bulliciosas, tornavan y desfilavan silenciosament vers sas casas acabantse 'l Carnestoltas.

Espanya no feu mes en aquestas diferents épocas que havem ressenyat que seguir las costums que 'ls importaren grechs, cartaginesos y romans, y á poca diferencia sa historia en lo Carnestoltas es la nostra; no obstant Barcelona fou un dels primers pobles en que aquesta festa s' hi comensá á celebrar ab algún lluhiment verdader, donchs sos balls de caretas datan d' una fetxa molt més llunyana que 'ls del restant de la península. Modernament las comparsas que s' armavan en nostra ciutat y que visitavan las casas més principals quals salons tenían oberts los tres días de Carnestoltas, eran moltas, ahont després de diferentas evolucions estudiadas que executava la comparsa, acabavan ab un ball en que hi prenían part los reunits. Era molt frequent en ellas veures després tothom obsequiat ab delicats refrescos pels senyors de la casa. Sent no curt lo número d' aquestas collas de joves alegres y de bon género, y també moltas las casas que rebían aquellas tres nits, se cambiavan y renovavan sovint, motivant l' animació y goig de las familias que ho presenciavan. A las duas de la tarde comensava la rua que 's veyá atapahida de cotxes particulars que armavan interessants cabalgatas que en ocasions havían arribat á esser de verdadera importancia artística.

Pero fa alguns anys que las bromas del Carnestoltas se 'n van á la posta; ja ni Roma, ni Milán, ni nosaltres mateixos, som ni sombra de lo ultimament exposat. La relaxació de costums imperant en tot, ho ha convertit en tres días de desmoralisació pública. Los balls han perdut aquell aire de prudencia dominant; avuy son centres de corrupció ahont l' ignorancia s' hi troba escassa, y aquesta en molt perill. La rua es sols un desgavell de carros bruts ab máscaras asquerosas que creuen fer broma exedintse de paraulas y obras y cuidantse á malmetre lo ventrell á copia de beurer vi y licors; en las disfressas de peu fora d' algún jovenet que fa sa pri-

mera sortida, algún que altre de compromís ab dominó, y una dotzena de desgraciats que volen fer riure ab sós trajos escandalosos é impudichs que més valdria fossin retirats per las autoritats, res més hi queda. Si per sort alguna se 'n ven de trajo flamant y adequat, es anunci d' un industrlal que aprofita las miradas dels passejants.

Deya en altre part que 'l Carnestoltas se 'n va á la posta, mes reflexionant penso que ja s' ha post y sols nos ne queda aquella llum difusa parenta de la nit.

Per veure aquets fástichs, tant se val que no torni 'l día.

MANEL URGELLÉS DEPARÉS

A CAU D' ORELLA

¡Que 'n trech, pobre de mí, de dur callada
eixa intranquilat que 'm don neguit,
si tu, á qui may contarla jo volía,
l' has esbrinada al fí!...

¡Que 'n trech de volguer fer posat alegre
si ja ma voluntat va defallint
y aqueixa fé que fins avuy guardava
comensa á decandir!...

Miram, donchs, tal com soch, y no t' esvaris
perque soch com no haurías may cregut...
Tu 'm creyas rioler, y soch tal volta
més sério que ningú.

Vaig volguer ofegar ab mas riallas
aqueix dols sentiment que tanca 'l cor..
Y feya 'l paperot .. tant que 'm tingueren
per cómich de debó!

Ab tu fins l' enfadat he fet cent voltas;
ab tu fa temps no hi ballo ni un sol ball;
te miro 'l menys que puch, y los meus llavis
no 't diuhen un mot may...

Mes tot, tot es en va... que quan no 't miro,
dins mon ànima trista sempre 't veig
y al volguerte fe 'l sério, m' enrojeixo
¡tal com si fos un nen!

Si 'm dius indiferenta alguna cosa
lo tremoló y la angunia 'm fan penar
y quan una resposta vull tornarte
ja dono un entrebanch.

Me miras; jo no sé per qué m' alegre,
y veig després que aixís miras á tots...
y ta dolsura en lo parlar m' encisa...
¡com si fos á mí sol!

¡Qu' estrany que los teus ulls intranquilisin
si miran ab tendresa sempre igual
¡qu' estrany que, estant frisós de tu á la vora
¡no 'm sápigas allunyar!

Prou sé que m' es nosciva ta presencia!
prou sé que haig de oblidar fins lo nom teu...
mes ¡ay!... que feble só, y en eixa lluyta
lo teu recort me vens!...

Jo no 't demano pas per mon afecte
un premi que jamay pot ser per mí:
sols vull que no t' enutjis... y t' oblidis
de tot lo que t' he dit.

Avans de serte franch, com ho soch ara,
per mí en ta pensa un lloch may has guardat...
ara que, sens volguerho, ja 'm coneixes,
potser de mí 't riurás...

RAMÓN MATEU

¡COM ENSENYA LA NATURA!

Per qué volant per la prada
va á fé 'l niu á la taulada
l' auçellet? ¿qué tindrà por?
ó ensenyará, per ventura
que l' ánima está segura
fent niu en la *Casa d' or*?

Per qué, assutzena garrida,
en lo jardí perts la vida
y crexes en l' arenal?
Es que del mon lo bullici
nos allunya, ab lo seu vici,
del bell *Lliri Virginal*.

Per qué l' áliga destría
tot lo sol, y 'l desafía
plena per sos fills de zel?
¿Nos mostrará la dressera
per' hont ab fe verdadera
trobém la *Porta del Cel*?

¿Qué nos diu l' auba celesta
vestint la terra de festa,
dant á tot sos resplandors?
¿Que com mística llocada
aném tots baix de l' *Aubada*
Refugi dels pecadors?

La soberbia 's posa argolla
quan lo cabrit s' ajonolla
per xupar son nodriment...
¡No agraphim al que 'ns envía
nostre pá de cada día,
Mare del Omnipotent!

Ara que l' auba es més pura
que l' herba 'ls mals físichs cura
y que la terra somriu,
la mar tan clara y tranquila,
l' au que més tendra refila
tot, tot que preguém nos diu.

Perque 'ls fruits de la natura
oferts per la criatura
á la *Mare* de la *Llum*
sigan beneyta rosada
per los cors sense flamada
per las flors sense parfum.

B. S.

MAIG

Tot reviu aquí á la terra
dins l' alegre mes de Maig,
lo mateix que las estrellas
de nit revivan l' espay.
Obran las flors son pur cálzer,
las seuas galas mostrant,
y de puríssims aromas
embalsaman l' ayre grat.
Los aucells demunt las brancas
entonan dolsos cantars,
y alegran boschs y garrigas
y jardins y comellás.
Tot reviu; la llum hermosa
apar que vulga brillar
ab mes forsa que no brilla
los altres mesos de l' any.
Lo Sol dematí s' axeca,
y sa calentó pujant
madura las verdas fruytas
y dona forsa als sembrats.
Las amigas fogateras

ja no creman dins la llar,
y fuig l' Hivern ben depressa
perque l' Estiu l' ha agafat.

No tens que corre..... no corres,
que també la Mort t' haurá;
y sols veurás dins la Terra
l' imperi del mes de Maig;
del mes de Maig, l' alegría
del vell, del jove y l' infant;
del mes de Maig, que corona
de flors á los seus germans;
del mes de Maig, qu' es la vida
de tots los mesos de l' any!

A. M. P.

LO SENYOR PAU

No es raro veurer reunidas la torpesa ab la vanitat ni que rodant pel mon arrivin á juntarse ab la riquesa. Llavors se verifica una metamórfosis tan admirable com las que fingí la poética imaginació dels antichs grechs y romans y com las que de aquellas ó de las preocupacions de altres pobles, derivadas, omplenan las rondallas que feyan nostra delicia en los ditxosos anys de la infantesa: forman un home de suposició. Exemple n' es un subjecte á qui anomenarém aenyor Pau, com podríam anomenarlo senyor Toni; puig aquesta circumstancia dependeix del capritxo dels pares ó dels padrins.

Eixí de la escola ab patentia de droperia, revalidada pel mestre de la botiga ahont feu l'aprenentatge, y guanyá títol de entonat vestint ab una elegancia impropia de la seva classe y que no s'armonisava ab los medis de que li permetia disposar sa escassa disposició; puig venia á ser com l'aprenent de Portugal: apenas sabia cusir y ja volia tallar. Fent lo senyor arrivá á figurarse que ho era, ó á creure que estava destinat á serho, y carregat de deutes y ab una bona provisió de carbasas, puig invariablement rebia un exemplar de tan voluminosa eucurbitácea de cada noya á qui feya l'amor, determiná eixir

de la ciutat pera lliurar-se de la persecució de acreedors inconsiderats. Feu lo farcell, que no pesava gayre, y se n'anà cap á la montanya á provar fortuna, pensant que allí li seria fácil vendre garsas per perdius. Mes d' una setmana havia esmersat anant d' aquí d' allà cercant feyna, quan la sort volgué que 'n trobés á C... lo dia que pera pagar á la dispesera havia esmunyit sa virolada bossa de seda pera trauren las últimas monedas.

Deixémlo per ara en pau, que ja 'l trobarém quan convinga, y trasladémos á la casa del mestre ahont havia de treballar.

..

En l' espayós menjador de una casa que al mateix temps era sastreria, botiga de fil y betas, de calsat de dias feyners (esclops y espartenyas) y, en taulell apart, de arrós, fideus, bacallá, llar y altres articles, se trobavan reunits una nit d' hivern l' Agustí, que així se deya l' amo, Carme, sa muller, y sa filla Pauleta, poncella que comensava á mustigarse á causa dels anys y dels desenganyys que l' haurían portada á la tranquil·litat de la vida claustral á no ser filla única y pubilla de terras y casas que 's veyan, y de doblas de quatre de perruca que feya mes de mitj sigle que no veyan lo sol, á no ser quan, per persuadir-se de que no li havían trobat l' amagatall, l' Agustí ficava la ma á la gerra y 'n portava algunas á la claror, recelós de que no li fessen la mala obra de canviarlas per pessas de sis de las que llavors corrian.

Ab aixó 'l lector entendrá que parlém de quaranta anys endarrera, poch's mes ó menos. A dir veritat la Pauleta no sabia l' amagatall pero sospitava que existía, y així era. Si desconfiavan d' ella no era sense motiu ni per culpa seva; però aném al cas. En Cosme que tenia en lo poble fama de vagamundo y malgastador, veyent que la Pauleta continuava en estat de mereixer, apesar de haver tingut molts pretendents, s' atreví á galantejarla de amagat de l' Agustí, pensant que si lograva entavananarla tindria molt adelantat pera arribar al termini del seu desitj. La noya al principi no se li demostrá

cofoya ni esquerpa. Sabía que pera aconhortar á son pare en materia de pretendents á la seva má, era precis que l' aspirant reunís totas las qualitats que ell considerava necessarias, ó que sapigués afalagarlo fingint que las tenía: recordava que altres de més bona fama que en Cosme havían vist establadas las sevas pretencions en los esculls de la confiansa de qui no 's feya carrech que las ideas de la juventut no solen concordar ab las de la edat avansada; y per lo tant no confiava arribar, ab semblant companyia, al aixupluch del matrimoni, ahont hi havían trovat acomodo, una darrera l' altra, totas las sevas amigas, que no eran pubillas ni tenian dot sufficient pera enllepolir als fadrins, però que s' havían aconhortat ab lo partit que se lis presentá ó que sos pares no havían sigut tan remirats.

La Pauleta en aquest punt no pogué ser mes explícita.

—En lo poble no tens pas molt bona anomenada,—li digué un dia.—No sé si es cert tot lo que s' diu de tu, però, encara que no ho sia, n' hi ha prou pera que si l' pare se entera de que 'ns parlém massa sovint, després de la corresponent repulsa, me posi manament de no conversar més ab tu.

—Son malavolensas. Pauleta, creume. Jo no faig més ni menos que tots los joves de la meva edat; però á casa tenim alguna coseta y may faltan envejosos...

—Part de malevolensa pot haverhi; però avuy no es dia de festa, ni es hora de rondar pels carrers, y no obstant...

—He deixat un ratet la feyna pera venir á véuret, pera tenir lo gust de enrahonar ab tu; ¿me tiras á la cara, com un defecte, l' amor que t' tinch y t' tindré sempre, encara que m' desprecíhis?

—Algú diu que á las firas no hi vas pera mercadejar; algú diu que á la de R... hi portáres dos bous, y que tornáres sense bous y... sense esquellas; algú diu que per Tots-Sants vos quedáren alguns censos per pagar...

—Te dich que son malevolensas. ¿Que te de estrany que un pagés retardi 'ls pagos quan las anyadas no son bonas? Las contribucions son cada dia mes crescudas, lo forment y l' bestia se adinera a baix preu, qui te alguna unsa arreconada se veu obligat á gastarla...

—Sobre tot los que no saben guardar una poma per la set,—objectá ella sense pietat.

—¡Ay! Pauleta! ¿Perqué posas tant empenyo en atormentarme? Prou se coneix que á casa teva may perdéu la cullita. A ton pare no li falta un bon amagatall ¿eh?

—Noya!—cridá en aquell punt l' Agustí trayent lo cap á la finestra, desde ahont havia ohit la conversa sense ser vist.

—Que mana pare?—respongué la noya, y, pegant una correguda, deixá plantat al galantejador, qui entenent que se li havia negat l' alioli, se n' aná carrer amunt murmurant:—Quan una porta se tanca se n' obra un' altra; lo que sobran son noyas; però afegí repensantshi; — noyas com aquesta no abundan gayre.

La Pauleta temia que son pare s' hagués enterat de la conversa, de lo que se n' persuadí al entrar á la botiga, veyent que la esperava mes sério que un cabo de gastadors.

—Quin sermó se m' espera!—pensá.

—Entra, Pauleta,—li digué l' Agustí, y seguit de sa filla entrá en la rebotiga.

Alli trobáren á la Carme que, prenent un raig de sol que entrava per la porta de la eixida, surgía una camisa.

—¿Qué passa exclamá veyent entrar á sa filla motxa y á son marit irritat.

—¿Qué passa?—repetí aquest ab exclamació—ja t' ho explicaré: En Cosme de ca'n Vinardell fa temps que rondeja aquesta casa; ja 't pots pensar per quin fi. Ho sabia, però confiant en lo bon cap de la Pauleta, res havia dit; no creya que arribás á escoltar los reclams de semblant jove. Avuy los he atrapat conversant sota la finestra del graner: ¿saps que li deya aquell bargant? Que nosaltres may tenim malas cullitas, que no 'ns falta un bon amagatall...

—Amagatall! nosaltres!—exclamá la Carme alarmada—¡Jesus, Maria y Joseph! ¡fins ahont arriba la tafaeria de la gent! ¿Y tu que li has contestat Pauleta? Ja saps los neguits que tenim pera quedar be ab tothom; ja saps que recullint totas las engrunas várem quedar á deure sis pesetas del comte d' En Galió, que per cert hi posá ben mala cara; devém á En Baltrón trenta dotzenas d' espardeñas, y no m' deixa dormir la idea de que d' un dia al altre se 'ns presentará ab lo compte y haurém de enmanllevar los diners á cal apotecari. Fins

ara ton pare s' ho feya tot, l' ofici deixava alguna ganancia, ara 'l fadrí se 'n emporta la major part...

—Sí;—agregá l' Agustí—y pera tirarnos á captar no falta sinó que tu 't cásis ab En Cosme. ¡Valent cap de casa!

—Pare, si haguésseu phit tota la conversa entendríau que no hi ha motiu pera alarmarvos d' aquesta manera. No ignoro lo que s' diu d' En Cosme...

—Peró hi parlas á solas...

—¿Quan nos havém trobat y m' ha dirigit la paraula, havia de girarli la cara?

—Si fos la primera vegada, no; però perseguinte ab tanta insistencia, estás obligada á donármén compte.

—Ho he fet així moltes vegadas, y tots los partits que m' han eixit s' han desfet com la sal en l' aygua.

—¿Qui 'n te la culpa?

—No ho sé, pare; la culpa es tan lletja que ningú la vol

—Donchs acabém: encara es més lletja que la culpa l' anomenada d' En Cosme, y no 'l vull, ¿m' entens? ni vull que tinguis ab ell relacions de cap mena.

Y feu un moviment de cap indicant á la noya que 's podia retirar.

—Ara molta discreció;—digué á la Carme, quan li semblá que sa filla ja no podia obirlos,—fora disbauxas, tora tot gas-to que pugui donar peu á suposicions com la d' En Cosme y altres de sa calanya. Per la festa major res de saraus, res de vestits nous; que vaja á balladas á la plassa ab la roba que te. Fes entendre al vehinat que 'ls nostres negocis van malament, que las vendas minvan. Pensa que hi ha dolents que si esti-guessen certs de que á casa hi ha un amagatall nos donarían un disgust...

—Si surtis un partit per la Pauleta!—digué la Carme, després de exhalar un sospir.

—Lo que surten son palitrocas que volen xalarse ab las nostras suadas.

—Agustí, tu t' ho prens ab massa fantasía; t' aferras massa á las tevas manias. Vols un gendre que no sía amich de disbauxas ni de diversions de cap mena, que passi las vespradas á la vorá del foch, encomanantse á Deu, com nosaltres, vols un fadrí ab posat y obras de pare de familia, y aixó no es possible. ¡Sembla que may has sigut jovel!

—Los joves d' ara...

—Son com los de suara, xich més, xich menos.

—No 'n parlém més. Ja ho saps, vigilancia y no t' olvidis de lo que t' he dit.

No cal assegurar que la Carme seguí al peu de la lletra las instruccions de son marit. Al poch temps comensá á esbombarse pel vehinat que á casa l' Agustí, los negocis no anavan prou bé com la gent creya, que pera pagar un compte havían hagut de enmanllevar diners á ca 'l apothecari, que se veuría obligat á vendre alguna pessa de terra y altres noticias pel estil.

En aquest entremitj fou quan En Pau, que llavors encara no li deyan senyor, trobá feyna en aquella casa.

Torném ara al menjador ahont havém deixat reunida tota la familia del sastre.

Aquella nit, després de haver sopat l' Agustí se quedá pensatiu ab lo cap entre las mans y 'ls cólses sobre la taula, la Pauleta se entretenía remenant lo foch y afeginthi de tant en tant alguna estella, y la Carme tan pensativa com lo seu marit, treballava d' esma, sense mirar las agullas ni pensar en la mitja que tenia entre mans.

—¿Que 't sembla 'l fadrí nou?—li preguntá de sopte l' Agustí, redressant lo cap, y girantse cap al costat ahont estava sentada.

La Carme, que cedint á la influencia del calor que espargia la foguerada y del silenci, no interromput feya rato, havia comensat á pesar figas, se despertá astorada, y ab lo moviment que feu li caygué la mitja y 'l capdell de estám, que rodolá descapdellantse fins als peus de la Pauleta.

Aquesta somrigué, cullí 'l capdell y 'l doná á sa mare, que s' havia donat pressa á agafar la mitja y á posar en moviment los dits y las agullas, continuant la feyna com si tal cosa no hagués passat.

—Me preguntavas....

—Que 't sembla 'l fadrí nou.

—Un hereu de casa bona; no sé com s' ho fa per anar tan currutaco, si tot li ha de surtir dels caps dels dits.

—Es guapo...

—També s' ho pensa; no passa per davant del mirall que no s' hi quedi una estona embadalit.

—Es propi de joves.

La Carme mirá á son marit, sorpresa de que fos tan indulgent.

—¿Donchs n' estás content? li preguntá.

—Es un xich talós y un molt vanitós pera ser sastre de montanya; però me sembla bon minyó. Dos mesos fa que treballa á casa, y no 'n tinch motius de queixa; sé per la dispesera que regateja hns l' últim maravedís, que no es jove de jochs ni de tabernas...

—Lo que trobo estrany—objectá la Carme interrompentlo—es que un jove tan entonat haja vingut á cercar feyna á un poble de quatre cases. Los rius humils ni ensupervits may corren cap amunt; ell deu tenir las sevas rahóns pera anar contra corrent: ¿no te n' ha parlat?

—M' ha dit que á ciutat la vida es molt cara que vol es-talviar alguns diner pera plantarse...

—Es tan serió! Sembla un marqués vingut á menos.

—¿Y tu, Pauleta, si 't donessen á triar En Cosme y 'l fadrí nou te quedarias ab En Cosme?

La Pauleta se posá encesa com una rosella.

—Sembla que 'l pare m' endevina 'ls pensaments—pensá—dissimulém.

Y respongué:

—No 'm donaría pressa á triar.

—¿Y si la elecció fos obligatoria?

—Pensaría, lo que m' haveu dit moltes vegadas...

—Acaba.

—Que val més un conegut que un passa-volant que ningú sab quina lloca lo cová.

—Tens rahó, noya—digué la Carme.

L' Agustí, sorprés se la mirá.

Ella se apresurá á afegir:

—Vull dir que moltes vegadas las apariencias enganyan.
¿A quí has demanat informes de aquest fadrí?

—Pera pagarli 'l jornal, si l' afanya, no necessito saber qui es.

—Es cert; pero las tevas preguntas me fan sospitar altra cosa. Si es així val la pena d' averiguar qui es, quin modo de viure ha tingut y quin comportament ha observat á casa dels seus pares y en la dels mestres ahont ha treballat.

—Y després?

—Si 'ls informes fossen bons y la noya hi vingués bé...

—¿Qué hi dius Pauleta?

—No l' he tractat ni ell dona senyal de tenir ganas de tractar ab mi, ¡Com va tan tivat se 'n deu donar de menos!

Lo to ab que pronunciá aquestas paraulas indicavan amargura y despit á un mateix temps, y no hauria sentit una cosa ni altre si 'l fadrí li hagués sigut indiferent.

La mirada del Agustí y la de la Carme se toparen impel·lidas pel mateix pensament.

—Déixaho per mí—digué l' Agustí.

—Com podria resultar que fos un llop ab pell de moltó, lo mellor es que obris ab cautela—observá la Carme—y tu, Pauleta, no li fassas mala cara ni li donguis á entendre...

—¿Qué? ...

—Res, noya. Pensa que podria succehir que demá fes lo farcell, dihent que 'ls ayres de montanya no li proven, que no 'l tornassem á veurer, que no 's recordés may més de nosaltres. ¿Qué es algun pardal novell pera ferli obrí 'l bech y posarli 'l pa mastegat?

—Tenint la familia á P... vila rica é industrial, es estrany que no t' hajas quedat á treballar al seu costat.

—Allí vaig fer l' aprenentatje; pero com la feyna escassejava 'l pare me 'n cercá á ciutat, y veyent que 'l jornal era curt y 'l gasto llarch vaig pensar: Vestent á montanya, allí 't será més facil estalviar alguna coseta.

—¿Qu' era En Tarradas, lo teu mestre?

—Si, ¿qué 'l coneixeu?

—Prou, pero fa molts anys que no 'l veig. ¿Viu encara la seva dona?

—Sí.

—Carat! Na Miquela en aquell temps era una noya que feya troná' y ploure... No 'n corrian gayres com ella; apesar de que P... sempre ha tingut fama de abundarhi las noyas bonicas. ¿No es així?

—Psh!

—¿Vols dir que no n' hi ha cap que t' agradi?

En Pau arronsá las espatllas.

—¡Cap! A la teva edat, aixó es molt estrany. Tens algun compromís, eh?—digué l' Agustí.—¡Com t' ho callavas, bargant!

—No 'n tinch cap; quan pugui obrir botiga...

—Be, home, be. Tens més enteniment que la generalitat dels joves d' avuy en dia. Al veure 't tan currutaco, vaig pensar:—Tenim fadrí per pochs días—perque 't confesso que no m' agradan los joves aixalabrats, pero veig que m' equivoca-va, que l' habit no fa 'l monjo...

L' Agustí mirá fixament á En Pau, pera observar l' efecte que li faria l' el-logi, pero res ne tragué. En Pau, no apartava la vista de la pessa que tenia entremans ni donava á entendre que tingués ganas d' allargar-la conversa.

—Aquí—continuá l' Agustí—no 't posarán pas lo jou. Faría mala parella ab una noya de gipó y caputxa un fadrí tan letxuguino. La Pauleta no s' atreveix á mirarte.—Jo no estich acostumada á tractar ab senyorets—diu—y la dona te la taleya de qu' ets un marqués vingut á menos.

En Pau somrigué. Semblants judicis l' afalagavan més que 'ls el-logis de l' Agustí

Aquest continuá:

—Veyente tan serio los vehins creuen que 't donas de menos de tractar ab ells, que 'ls desprecias, y aixó, si no hi posas esmena, t' ocasionará disgustos. Aquí hi ha home que calsa espartenyas y usa barretina, y te més caletre, més bondat y més hisenda que molts senyors que 's passejan en vilas y ciutats. Aquí podrias trobarhi un bon partit...

En Pau, feu un somris de satisfacció y quedá pensatiu.

L' Agustí doná per terminada la conversa y se retirá decidit á escriure á en Terradas demanantli informes del fadrí

nou. Aquest mentres tant pensava:—Me fa moltes preguntes! ¿Es qué voldrà ajarme? No es pas aixó lo que 'm fa falta. Desde que travallo aquí no 'ls sento á parlar més que de misèrias; fins temo que algún dissapte á l' hora de cobrar me diguin que no n' hi ha de fets. ¿La Pauleta? ¿Qué se me 'n dona á mí de la Pauleta? ¡Una pallurda!... al ménos si fos rica! Cá! Si fos rica no sería per mí... Aquest vell, com que se li escursa la vista y ja no pot cusir, voldria endossarme 'l pagaré pera descansar y pagarme ab un tip de cols... Y, quan la feyna manqués, me diria: Apa! cálsat los esclops y ves á fangar l' hort. Proposarse semblant tonteria es donar prova de no coneixe 'l mérit de las personas. ¡Jo!—y al fer aquesta exclamació consultá al mirall—¿Qué 's figura aquest beneyt!

Los informes tardaren á arribar, perque En Tarradas ja no estava á P... y sort que 'l carter, que 'l coneixia molt li adressá la carta á sa nova residencia. Héulos aquí:

«Estimat amich:

Lo fadrí que tens á ca teva es fill de pares honrats y ben vistos de tothom, que se la passarian be á no haver tingut un reguitzell de criaturas que 'ls han xuclat. Tenen botiga de fuster en la Plassa Nova. Intel·ligencia en l' ofici te la necessaria pera exercirlo en un poble com aqueix, y no més; defectes no li 'n coneix altre que 'l de ser molt vanitós, y respecte á son comportament durant lo temps que estigué á ciutat crech que sería bó, puig no se 'n ha dit res en contra.

Ara estich á D.. ab mon fill que te la sastrería més acreditada de la vila; pero si pera més asseguransa vols que demani informes á algun amich de P... ho faré de bona voluntat.

Mana y disposa de ton amich.—*Grau.*

—¿Qué m' hi dius?—preguntá l' Agustí á la Carme, quan li hagué llegit la carta.

—Los informes no son del tot desfavorables; pero no fora millor que anasses á P... y te 'n persuadisses?

L' Agustí se posá en camí lo día següent. Empaytats los pares d' En Pau pels acreedors havían fet lo sacrifici de pagar los deutes, á fí de que no s' esbombás la noticia en descrédit del seu fill, per lo tant solsament ells podían ferho, y es clar

que se 'n guardavan prou; així es que 'ls informes que pogué adquirir no 's diferenciaven dels que li havia comunicat son amic Tarradas.

Quan hagué comunicat á la Carme lo resultat del viatge, afegí:

—No 'm sembla tan tonto com diuhen, y com á sastre sempre será més capás que jo; no se li veu cap vici, y més aviat peca de tacany que de malgastador. Estich decidit, y com que algú ha de comensar, ja que ell no ho fá, tal vegada perque no s' atreveix, que comensi la noya. Si te manya, ja veurás com lo fará entrar en basa. Que 's valgui de qualsevol pretest; que li preguntí, per exemple, com se fan los traus, que se li assenti á la vora y si no sap com entaular la conversa, que li parli del temps; las paraulas son com las cireras, las unas fan seguir á las altrás, y als pochs moments si haurá romput lo glás. Lo demás déixaho per mí.

—Temo—observá la Carme—que, com no parlém més que de atrassos, de comptes per pagar, de diners enmatllevats y de bens que haurém de vendre, no caurá á las telas ab semblant engranall.

—Tens rahó, pero prepara las telas que engranall ja n' hi posaré de més apetitós quan jo ho cregui convenient.

. . *

Fer la insinuació á un fadrí del poble hauría sigut molt fácil á la Pauleta; pero 's tractava de un foraster aixut com pa de aglans y de quins llavis no surtía un somris sinó quan passava davant del mirall. No obstant, instada per la Carme, feu lo determini de escométrel'.

Aquell día se pentinà ab més cuydado, se posá l' mocador de seda més virolat que trobá á la calaixera, y després de repensarshi algunas vegadas, agafá una cadira y, ab no poca estranyesa d' En Pau se li assentá á la vora, y allargantli un jipó de sarja li digué:

—May he tingut trassa pera fer un trau...—aquí s' aturá; no se determinava á tractarlo de tu, y com era més jove que

ella, temía que ho prengué á burla l' tractarlo de vos ó de senyor.

En Pau la mirá fixament per primera vegada.

—Y donchs... li digué.

—Voldría apendren, y com lo pare es tan curt de vista...

—Ja...

—Si no es molestar...

—No, ca...

—¿Com he de ferho?

—Miri mestressa,—digué En Pau agafant l' agulla enfilada que ella li presentava.

—¡Mestressa!—exclamá la Pauleta—¡Si que m' fa gracia la ocurrencia! Si aixó no es burlarse de mí no sé pas que pot ser.

—Dispensi senyora Pauleta,—digué éll.

—¡Sra. Pauleta! ¡ah! ja ja ja. Si que n' hi ha per riurer.

—¿Y donchs?

—Tu ó Pauleta á secas; may ningú m' ha tractat d' altra manera, y així es com m' agrada que m' tractin.

En Pau pensava:

—Lo que vol es que li dongui peu pera tutejarme com si fos un camálích. ¡Una pallurda!—Alsá la vista, la fixá en lo mirall, clavá instintament l' agulla en lo jipó y comensá á caragolarse l' bigoti.

La Pauleta se l' mirá ab més atenció que may, pensant:—Es guapo: ¡llástima que sia tan entonat!

En Pau feu altre tant, y pensá:

—¡Llástima que no sigui rica! ¡Vestida á la moda faría patxoca!

—¿Ja está fet lo trau?—preguntá la Pauleta, pera dir alguna cosa.

Ell, agafant l' agulla, li digué:

—Se fá així, miri

La Pauleta, ab aire resolut, li agafá l' jipó, dihent:

—Basta. O m' tractas ab franquesa ó no t' miro may més la cara. ¡May havia vist un fadrí tan entonat!

—En Pau se la mirá sorprés. Per totxo que fós va enténdre que ella no tenia molts ganas de anársen.

—No renyím per tan poca cosa,—pensá; y afegí en veu alta:

—Ja que així ho vols, te tractaré de tu...

—Es clar, home; fora cerimonias. Fa més de dos mesos que travallas á casa, y vegente tan serio no m' atrevia á acostarme al obrador.

¡Quina penitencia! No tenir á casa un xich d' esbarjo!

—Faré l' trau, perquè l' teu pare no digui que li atrasso la feyna. Mira.

La Pauleta acostá un xich més la cadira, y quan En Pau li allargá l' jipó li digué:

—¡Si que hi tens trassa! Ara tinch feyna á dintre; ¿demá 'm farás l' altre ¿eh?

—¿Per qué no?—respongué ell, ab amabilitat y ab una mirada que indicava que hauria sigut més explícit á no impedirho l' malehit pensament;—Es una pallurda, no es rica.

L' endemá en fer l' altre trau hi esmersá mitja horeta; la conversa fou més animada y quan la Pauleta se retirá la seguí ab la vista fins que entrá á la rebotiga.—Ja no la tenia per pallurda.

Lo día següent la assentada fou més interessant, es á dir versá sobre interessos. La Pauleta se doná manya pera portarlo á aquest terrenó.

—Demá comensarém las obras—li digué.

—¿Quinas obras?

—De engrandir lo graner aixecant la paret del estable.

—¿Que es vostra la casa?

—Sí.

—¿Perqué necessitau engrandir lo graner?

—Carat! Quina pregunta! Pera posarhi blat, blat de moro, favas, fasols y 'ls demás fruyts de la cullita,

—¿Que teniu terras?

—Desde 'ls basavis. Com que la mare era pubilla, quan se casá las donaren á arrendament. Tenim unas xexanta vesanas de bona terra de conreu, duas vinyas...

En Pau la mirava espalmat.

—¿Encara més?—li digué.

—Tenim 5,000 lliuras deixadas ab hipoteca de dos camps, y com que 'ns pagan los interessos en fruyts...

—Aixó produheix una bona renda, y ab las ganancias de la botiga... no entench com podeu tenir deutes com assegura

la gent, com ho fan creurer tos pares ab las sevas lamentacions.

—Quedi entre nosaltres; t' ho demano per favor. Tal vegada pendrían á mal que t' ho haja manifestat.

—Qui fa obras te diners de sobras—pensá En Pau—Aixó pinta més be de lo que podia esperar.

Després la Pauleta doná un altre giro á la conversa, durant la qual l' agulla estigué quasi sempre inactiva. En un traú consistí tota la feyna feta en lo espay d' una hora.

Quan la Pauleta allargá 'l bras pera agafar lo jipó En Pau li apretá la ma, acompanyant l' acció ab una mirada significativa. Ella li correspongué ab un' altra igual, y 's retirá pensant:

—Ja que 'l pare ha trobat un fadrí al seu gust y al gust meu, aprofitemho. Ja comensava á creurer qu' estava destinada á quedar per vestir sants.

D' aquell dia en avant en la marxa d' aquest assumpto 's feu llegua per hora. Un diumenge á la missa parroquial lo senyor Rector feu la primera amonestació pera un matrimoni que no sorprengué á ningú, perque tothom estava enterat del prometatge; pero darrera d' aquella ne feu un' altra, y al sentir los noms de Paula Cabestany y Pau Gibert, cada feli-grés se girá cap al que tenia al costat y un murmurí suau se sentí per tots los indrets del temple. La curiositat pogué més que 'l respecte á la santedat del lloch.—¿La Pauleta del sastre?—Sí.—¿Ab qui 's casa?—No sé qui pot ser, ¡Pau Gibert!—Tal vegada es lo fadrí nou.—¡Ca! Es massa tibet.

No tardaren á sortir del dupte. Dita la missa no faltá una vehina que directa y expressament s' encaminés á casa la dispesera pera averiguarho, aquella ho digué á sas comares y al poch rato no 's parlava d' altra cosa en tot lo poble.

Hi hagué bodas, y l' Agustí may s' arrepentí de la elecció, puig mentres ell visqué no s' alteraren en poch ni en molt los costums d' aquella casa; pero al poch temps d' haver passat ell á millor vida, un propietari del terme que residia á ciutat arrivá al poble y se 'n aná directament á ca'l sastre tibet; á aquella visita ne seguiren altrás y per fí 's feu públich que la sureda de Montrodó havia sigut venuda en 13,000 lliuras, y que 'l comprador era 'l gendre del difunt Agustí.

Pochs días després comprá al encant un mas dels més pròxims á la vila, ab prou disgust d' un pagés que confiava adquirirlo á baix preu per falta de postors.

En Pau vuydava la gerra.

Un día se sapigué que la dispesera havia llogat una casa davant per davant de la botiga del sastre, y l' endemà los vehins vegeren ab sorpresa traslladarhi taulells, prestatges y mercaderías, al propi temps que dos paletas comensavan á alçar embans pera transformar la entrada que 's desocupava.

Llavors ja no 'l tractaren més de sastre tibet; comensaren á dirli senyor Pau. En temps de la *gloriosa*, desitjant los vehins tenir un alcalde que fes paixoca, lo votaren unánimement y reellegit algunas vegadas tingué molta anomenada en lo partit, y com los vots dels seus administrats eran invariablement per qui manava, arrivá á gosar de la consideració y de la confiança omnímota de las autoritats superiors de la provincia.

No cal dir si creixeria lo seu entonament. Se veyá afalagat per las autoritats y pels aspirants á la representació del districte en las Corts, era home de suposició; ¿qué més podia desitjar?

No creguin que las sevas aspiracions estiguessen curulladas; no senyors. Actualment, (ja te prop de setanta anys), aspira á ser elegit diputat provincial pel seu districte, y tant

empenyo posa en conseguirho que no fora estrany que surtís ab la seva.

En tal cas, ho comunicaré á vostés, y si volen valerse de la seva influencia, contin ab mí pera recomanarlos eficazment.

JOSEPH CORTILS y VIETA.

LA FLOR DEL FAJOL

(POESÍA PREMIADA EN LO CERTÁMEM D' OLOT)

Desde la Garrotxa
fins las Graus de Olot,
quin floret de ninas!...
quin ramell de flors!...
més, per camps y ubagas,
pagesius y fonts,
cap de tan bonica,
cap en tot lo pom,
cap més com la Tura,
la Flor del Fajol.

Es gentil y alegre,
com lo gafarró
que va fent l' aleta
pel frescal dels horts.
Si bon temps senyala

l' aucellet xamós,
núnci es tot temps ella
per hont vá, de goig;
que fa pler de veurer
la Flor del Fajol.

Un no sab, mirantla,
d' ella 'l qu' es mellor;
si 'l trascar de guatlla,
si 'l cosset de jonch,
si 'l cop de faldillas
que seguit remou,
ó be la punteta
de son peu bufó,
bimet que gronxola
la Flor del Fajol.

Si be es moreneta,
te la morenó
d' unsa de perruca,
rovellat qu' es l' or;
com més un la mira
més y més la vol.
De flor de ginesta,
bons esplets, Senyor;
més á mi, donáume
la Flor del Fajol.

Quan pel Firal entra,
quins renchs de badochs,
tant de firatayres
com de compradors.
Per núbol qu' estiga
sólen dir no pochs:
«Ja tindréu bon día
que llú 'l sol de bó...
«Bon día y bon' hora
«la Flor del Fajol,

Y es de sol l'ardencia
de sos ulls traydors,
sos ulls qu' enlluernan
y ensemps calan foch:
sort d' aquell sonriurer
tant fresquet, tant dols,
que desde sos llabis
amanyaga 'ls cors,
tendre, com es sempre,
la Flor del Fajol.

Cap-dansera ayrosa,
res, res hi ha 'l mon,
com lo ball plá, ab ella
ben propeta al cor,
massa y prou que ho saben
hereus y senyors,
de Olot com de fora
y la 'n pregan tots,
que á tots fa denteta
la Flor del Fajol.

Sols una sardana
hi he ballada jo!...:
mes, quina maneta,
quin dir tant xamós,
quin blinkeix de palma,
quin glatirme 'l cor!...
¿Cóm podé oblidarla
la Font de Sant Roch;
si coneguí en ella
la Flor del Fajol!

Desde la Garrotxa
fins las Graus de Olot:
demanéu de ninas;
demanéu de flors,

de corona d' ángel,
de jemat color,
mes cap tant bonica,
cap en tot lo pom,
cap més com la Tura,
la Flor del Fajol.

FRANCESCH UBACH y VINYETA.

L' ARBRE DE CATALUNYA

PREMI D' UN PENSAMENT D' ARGENT EN LO CERTÁMEN DE
PALAMÓS DE 1891.

Catalunya, patria aymada,
com s' aixampla nostre pit:
l' arbre sant de la encontrada
¡com s' ha fet, com s' ha engroixit!
que es superba sa capsada
refregantse ab l' infinit.

La remor que l' arbre llença,
son brancám al espolsá'
ab sos crits de ¡renaixensa!
com per boca d' un titá,
sembla 'l torb de furia inmensa
revolcantse en l' Occeá.

Quant lo vent de la tempesta
se cargola en son brancam
y sa veu ronca y feresta
fa estremir tot son fullám,
ell redressa ferm la testa
que no tem ni al tró ni al llamp.

Sas arrels á dins la terra
van furgant sens may parar
y s' arrapa y ferm s' aferra
perque may puga tombar;
ja no hi val lo crit de guerra!
qu' éll, ardit, te d' aguantar.

Ab sas alas gegantinas
aligots lo van ventant,
de las terras ponentinas
venen eorps y 'l van picant,
de las montanyas vehinas
aucellets hi van niuhant.

En sas branca despulladas
per l' alé de la tardor,
ahont flectoman las ventadas
com los mónstres del dolor,
van brollant novas tanyadas
ab més vida y més vigor.

En sa ombra benefactora
s' han juntat los catalans
que una idea redemptora
los ha fet donar las mans;
quan se senti 'l ¡via fora!
taula rasa ab los tirans.

Mentrestant plens de coratge
trevallém sens pietat,
que si gran va esser l' ultratge,
l' escarment ferá fredat;
fé, constància y germanatge
será nostra trinitat,
sota l' ombra d' eix brancatge
hi hem après la llibertat.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

LA RESCLOSA, LO MOLÍ, LO RIU Y 'L MOLINER

FAULA

En lo Ges hi ha una resclosa,
prop la resclosa un molí;
la resclosa embrassa l' aygua
y 'l molí va día y nit.
La Resclosa al Molí deya:
—Company, ja tens sort de mí!
si no fos jo ¿cóm farías
la farina del blat rich?
Estalviantla, arrecono
la poca aygua d' aquest riu,
y sens, perdre'n una gota,
te la envió cap aquí.
Sempre he fet la pitjor feyna
y m' estich al sol, rostint,
y tú tranquil á l' ombreta,
no suas y vius felís.
Las resclosas mas germanas
un día m' ho varen dir:
«com més los pobres treballan

poden més disfrutá 'ls richs.»—
—No sías tan orgullosa!—
li reprenia 'l Molí.—
Si tú fas la pitjor feyna
jo encara tinch més fatich:
que parlen las parets meas;
lo moliner y 'l fadrí;
quan treballo tot trontollo,
part de fora y part de dins.
Quan mesura las quarteras
del blat que en l' any ha cullit
¿de quí primer se recorda
lo pagés, de tú ó de mí?
Al Moliner lo nostre amo
jo só qui 'l vaig enriquint,
y de tú ¡quántes vegades
n' ha dit fástichs, aburrit!—
Cremat y picat de l' honra
ha prés la paraula 'l Riu
—¿Es dir que ab mí no s' hi pensa?
¡aixó sí qu' es divertit!
He nascut dalt la montanya
y tinch de fer molt camí;
á cada pas tots me prenen
l' aygua que vaig recullint;
adalerat faig ma vía.
entro y surto pels molíns;
si las molas giravoltan
es per la forsa que tinch.
No habenthi rius ¿qué serían
las hortas y los jardíns?
¿servirían las resclosas?
¿marxarían los molíns?
Ja veyéu, donchs, com vos manca
la rahó de mitx á mitx:
jo sí que enriqueixo al home,
jo sí que só 'l més precís.—
Lo Moliner, que escoltava
la conversa, ¡riu que riu!
Y 'ls digué:—¡Fora barallas!

La tanda ara 'm toca á mí.
Lo mon es una cadena,
Deu ne té 'l principi y fi;
si se 'n trencava una anella
tot quedaria abolit.
Los núvols se xuclan l' aygua
deixantla caure á ruixims,
s' escorra per las montanyas
y 'ls xaragalls fan los rius;
los rius van á las resclosas
que serveixen als molins;
los molins fan la farina
y la farina 'l pa humil;
lo pá dona vida al home,
que treballa pe'ls seus fills,
y... aixís may acabaria.
Cregau mon consell d' amich:
los uns fem servey als altres;
ningú s' ha d' ensuperbir.—

No t' infles d' orgull, mon próxim,
si 't creus ser lo distingit:
l' home deu ajudá' al home,
cadascú pe 'l que servím.
Lo Moliné á la Resclosa,
al Riu y al Molí ho ha dit.

JOSEPH MAS CASANOVAS.

Juny, 1887.

À LA MEMORIA DE LA MEVA MARE

MELODIA

Un esqueixet de sempreviva
deixá plantat en son verger.

Neus del hivern, deixéulo viure,
vents del estiu, no 'l ressequeu.

Quan haurá tret brostada nova,
descapdellant irá 'ls capolls.

Neus del hivern, siguéuli bonas,
vents del estiu, portéuli amor.

Dins bell estoig eom á reliquias
jo sas floretas guardaré.

Neus del hivern, siguéuli bonas,
vents del estiu, no 'l mustigueu.

Vindrá Totsans y las floretas
la seva tomba guarnirán.

Neus del hivern, siguéuli tevias,
vents del estiu, doneuli pau.

POBRESA D' AMOR

Si may retorno á Montserrat,
jo li diré á la Verge Santa,
ah son fillet al sí posat
y aquell somris que tant m' encanta:

«De l' Orfanesa dóls tresor;
»baix ton mantell que tot ho ampara,
»vinch á cercar un poch d'amor;
»¡un poch d'amor, que no tinch Mare!»

Mes ab l' esprit plé de pesar,
mos ulls banyats de plor tendríssim,
¿los gosaré sisquera alsar
devant la Perla del Altíssim?

¿Com nomenarla «Mon tresor»,
si sols pensarho m' aclapara?
¿Com dirli «Dáume un poch d'amor»?
¡que pobre s' es, quan no 's te Mare!

A genolls ne pujaré
del camaril la escala hermosa;
tres angelets hi trobaré.....
Ells m' aydarán á dir conmosa:

«De l' Orfanesa dóls tresor;
»baix ton mantell que tot ho ampara
»vinch..... á..... captar un poch d'amor;
«¡sols un poquet!... ¡¡que no tinch Mare!!»

CORRESPONDENCIA

Contemplant lo Cel blavís,
dich, ple 'l cor d' un dóls encís:
¡ay! si desde 'l paradís
m' esguardés també la Mare!

Llavors freda, la rahó,
á cau de cor díume:—«No,
la morada del Senyó
n' es molt lluny per ovirarvos...»

Una llàgrima suau
m' ennuvola aquell Cel blau;
mes bentost retrob' la pau,
puig la oviro dins mon ànima.

CONVERSA

Avuy mirant son jardinet
trist com un cor sens esperansa,
totas las flors semblavan dir-m'
¿hont en aquella que 'ns regava?

—Son animeta al paradís;
son cos de marbre dins la caixa;
valtres y jo quedem al món
órfanas totas per plorarla.....

—¡Ay! si las rosas y clavells
de moixonet tinguessim alas,
sobre sa tomba de bon grat,
quan prest á l' hora 'ns desfullavam!

AGNÉS ARMENGOL DE BADIA

MES DE MAIG

Sota l' arbreda que sas ramas brinca
gronxada per l' alé que besa 'l cel
lo rossinyol joliu sos cants hi trinca
mes tendres y més dolsos que la mel.

Lo vert fullam, banyat per la rosada
que llepa lo dols calzer de la flor,
ab l' ayre pur se dona una besada,
atreys abdos per tant suau amor.

La mansa pastorella ajogassada,
prop la riba de l' aygua va mirant
com s' escorra tant pura y tan gemada
y ab las flors que l' esmaltan va jugant.

Dels gessamins al rusch aixams d' abellas
hi brescan la més dolsa y rica mel
de raigs de sol més vius que las estrelles
n' es tot l' espay que volta lo blau cel.

N' es ple lo Maig de goig y d' alegria
rublert per lo flayrós y suau amor
qu' encensa la corona de Maria
molt més pura y més tendre que una flor.

Quan en la fresca y gerda matinada
tráu la testa lo fill de l' alba ros,
dins la esglesia la nina ben prisada
li entona lo cántich mes hermós.

Las aucellas que volan falagueras
fendint l' aura que brolla ruixims d' or,
fant sentir las més ricas cantarelles
per honrar á la Verge de l' amor.

Los angelets hermosos ab sa lira
voretta de María van saltant,
y cantantli cançons que Deu inspira
en torn d' ella van tots aletejant.

Totas las flors y las gentils ponsellas
enlayrán cap al cel ricas flairors,
y María yojosa busca en ellas
lo néctar per donar á tots los cors.

Tot goig y tot amor lo Maig rebosa
y efectes celestials nos fa sentir,
endolsits per la Reyna més hermosa,
per la Verge y Senyora de l' Empir.

MIQUEL JUNYENT ROVIRA.

Dolsas flors, bellas amigas
de ma pobre joventut,
esllanguidas confidentas
d' aquell temps desvanescut.

Tancadetas en ma taula,
sechs tresors del sentiment,
á la nit puch retrovarvos
y plorar d' anyorament.

Sols m' havéu quedat vosaltres
com rebutx dels jorns d' amor,
y al portarvos prop dels llabis
sento encara algun conhort.

Al defora rich y canto,
y disfresso bé aquest dol:
quan així un s' avesa á viure,
ja no 's pot trovar consol.

ALFONS M. PARÉS.

